

STEAM TEXNOLOGIYASINI ONA TILI VA O‘QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA QO‘LLANILISHI

Alimova Dilorom Xudoyqulovna¹, Nuriddinova Aydana Ermuxamad qizi²

¹*Toshkent amaliy fanlar universiteti, Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi va metodikasi kafedrası v.v.b dotsenti.*

²*Toshkent amaliy fanlar universiteti, Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 4-kurs talabasi*

¹*e-mail: diloromalimova55@gmail.com, ²e-mail: aydananuriddinova56@gmail.com*

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada boshlang‘ich ta‘limda STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) texnologiyasini ona tili va o‘qish savodxonligi darslariga integratsiya qilishning nazariy-metodik asoslari yoritiladi. Tadqiqotda fanlararo yondashuv orqali o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasi, ijodiy va tanqidiy fikrlashi, muammoli vaziyatlarni hal etish ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, STEAM asosida tashkil etilgan amaliy mashg‘ulotlar, loyihalar va dars namunalariga keng o‘rin beriladi.

Kalit so‘zlar: STEAM, ona tili, o‘qish savodxonligi, fanlararo integratsiya, ijodiy fikrlash, boshlang‘ich ta‘lim.

Kirish

Bugungi kunda ta‘lim tizimida innovatsion yondashuvlar asosida o‘quvchilarning funksional savodxonligini oshirish dolzarb masalalardan biridir. Ayniqsa, ona tili va o‘qish savodxonligi fanlari o‘quvchining tafakkuri, muloqot madaniyati va ijtimoiy moslashuvida muhim o‘rin tutadi. STEAM texnologiyasi mazkur fanlarni hayotiy vaziyatlar, amaliy topshiriqlar va loyihalar bilan boyitish orqali ta‘lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Ushbu maqolaning maqsadi — STEAM texnologiyasini ona tili va o‘qish savodxonligi darslarida qo‘llashning ilmiy-metodik jihatlarini ochib berish, amaliy mashg‘ulotlar orqali uning samaradorligini asoslashdan iborat.

1. STEAM texnologiyasining nazariy asoslari

STEAM — bu fanlararo integratsiyaga asoslangan ta‘lim modeli bo‘lib, o‘quvchini faqat bilim oluvchi emas, balki ijodkor va tadqiqotchi sifatida shakllantiradi.

1. STEAM yondashuvining mazmuni

Science (fan): matn mazmunini tahlil qilish, sabab-oqibatlarini aniqlash;

Technology (texnologiya): raqamli matnlar, audio va video materiallardan foydalanish;

Engineering (muhandislik): matn asosida model, sxema yoki reja tuzish;

Art (san‘at): ifodali o‘qish, sahnalashtirish, rasm va dizayn;

Mathematics (matematika): matndagi sonli ma‘lumotlar, ketma-ketlik va mantiqiy bog‘lanishlar.

Ona tili va o‘qish savodxonligi bilan integratsiya

Ona tili darslarida STEAM yondashuvi grammatik bilimlarni amaliy nutq faoliyati bilan bog‘lashga, o‘qish savodxonligi darslarida esa matnni chuqur tushunish va talqin qilishga imkon beradi.

2. Ona tili darslarida STEAM texnologiyasini qo‘llash imkoniyatlari

Leksik va grammatik mavzularda STEAM yondashuvi

Misol: “So‘z turkumlari” mavzusi.

Science: so‘zlarning ma‘nosini tahlil qilish;

Technology: interaktiv taqdimot yoki onlayn lug‘at;

Engineering: so‘zlar xaritasini (mind map) tuzish;

Art: so‘zlar asosida rasm yoki hikoya yaratish;

Mathematics: gapdagi so‘zlar sonini aniqlash, tartiblash.

Nutqni rivojlantirishga yo'naltirilgan STEAM topshiriqlar

Matn asosida muammoli vaziyat yaratish;
Hikoya davom ettirish va alternativ yakun yozish;
Berilgan so'zlardan texnologik jarayonni tasvirlash.

3. O'qish savodxonligi darslarida STEAM texnologiyasi

Matn bilan ishlashda fanlararo yondashuv

O'qilgan matn asosida tajriba, loyiha yoki sahnalashtirish tashkil etish o'quvchining tushunish darajasini oshiradi.

Amaliy mashg'ulot:

Matn: "Suvning ahamiyati";
Fanlararo bog'lanish: tabiatshunoslik + ona tili;
Natija: infografika va og'zaki taqdimot.

O'qish savodxonligini baholashda STEAM elementlari

Loyiha himoyasi;
Jamoaviy ish natijalarini taqdim etish;
Raqamli mahsulot (slayd, poster) yaratish.

4. STEAM asosidagi dars namunasi

Mavzu: "Bahor fasli" (2-sinf)

Maqsad: matnni tushunish, tasviriy ifoda va mantiqiy bog'lanishni rivojlantirish.

Faoliyatlar:

Matnni ifodali o'qish;
Bahor hodisalarining sxemasini chizish;
Bahor haqida qisqa she'r yoki hikoya yozish;
Guruh taqdimoti.

5. STEAM asosidagi amaliy mashg'ulotlar va loyihalar

Ona tili darslari uchun STEAM amaliy mashg'ulotlar

1-mashg'ulot: "So'zlardan model yaratamiz"

Mavzu: Ot va sifat

Science: So'zlarning predmet va belgi bilan bog'liqligini aniqlash

Technology: Interaktiv doskada so'zlar bilan ishlash

Engineering: Ot-sifat bog'lanishini ko'rsatadigan sxema tuzish

Art: Rangli kartochkalar asosida vizual model yaratish

Mathematics: So'zlar sonini sanash, guruhlarga ajratish

Natija: O'quvchilar grammatik tushunchani ko'rgazmali model orqali tushunadi.

2-mashg'ulot: "Gap konstruktori"

Berilgan so'zlardan mazmunli gaplar yasash

Gap tuzilishini blok-sxema ko'rinishida loyihalash

Gaplarni ifodali o'qish va baholash

O'qish savodxonligi darslari uchun STEAM mashg'ulotlar

3-mashg'ulot: "Matndan loyihaga"

Matn: Tabiat hodisalari haqida hikoya

Science: Matndagi hodisani tushuntirish

Engineering: Hodisa ketma-ketligini sxema orqali ko'rsatish

Art: Matn asosida rasm yoki komiks yaratish

Natija: O'qilgan matn mazmunini chuqur anglash

4-mashg'ulot: "Ifodali o'qish studiyasi"

Audio yozuvlar bilan ishlash

O'quvchilarning o'z o'qishini yozib, tahlil qilish

Nutq madaniyatini rivojlantirish

STEAM asosidagi mini-loyihalar

Loyiha 1: “Mening sevimli kitobim”

Kitob mazmunini tahlil qilish
Qahramonlar xaritasini tuzish
Raqamli yoki qog‘ozli taqdimot tayyorlash

Loyiha 2: “Bir matn — besh fan”

Bitta matn asosida fanlararo topshiriqlar
Jamoaviy ish va loyiha himoyasi

Loyiha 3: “So‘zlar hayoti”

So‘zning kelib chiqishi va qo‘llanilishi
Vizual lug‘at yaratish

Xulosa

STEAM texnologiyasini ona tili va o‘qish savodxonligi darslarida qo‘llash o‘quvchilarning nafaqat til bilimlarini, balki ijodiy, tanqidiy va muloqot kompetensiyalarini rivojlantiradi. Fanlararo integratsiya asosida tashkil etilgan darslar ta’lim jarayonini qiziqarli va samarali qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. Boshlang‘ich ta’lim DTS.
2. Bybee R. STEAM Education. — USA, 2020.
3. Qodirova F. Boshlang‘ich ta’lim metodikasi. — Toshkent, 2021.
4. OECD. Reading Literacy Framework. — 2019.
5. Ziyomuxamedov B., To‘raqulova G. Innovatsion pedagogika. – Toshkent, 2020.
6. Xayrullayev M. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – Toshkent, 2021.
7. Alimova, D. (2024). Boshlang ‘ich sinf darslarida STEAM ta’lim texnologiyasini qo ‘llashning metodik ahamiyati. Modern Science and Research, 3(1), 1-3.